

Nález Ústavního soudu, II. ÚS 838/2007, ze dne 10. 10. 2007 – k podmínkám pro nařízení ústavní výchovy a pro odnětí dítěte biologickým rodičům

V souvislosti se smrtí nezl. dítěte byla matka trestně stíhána. Po dobu, kdy byla matka ve vazbě, byla její druhá nezl. dcera svěřena předběžným opatřením do péče babičky, následně byla předběžně umístěna v dětském domova. V řízení zahájeném ex officio byla nařízena ústavní výchova nezletilé, a to přesto, že již v průběhu tohoto řízení byla stěžovatelka zproštěna obžaloby. Vinným ze spáchání trestního činu v souvislosti se smrtí druhé dcery byl uznán otec nezletilé.

Dle názoru Ústavního soudu je základním prvkem rodinného života soužití rodičů a dětí, v jehož rámci se má uskutečňovat péče a výchova dětí ze strany rodičů. Rozdělení rodiny představuje velmi závažný zásah do základních lidských práv, proto se musí opírat o dostatečně pádné argumenty motivované zájmem dítěte. Těmto požadavkům odpovídá zákonná úprava provedená § 46 odst. 1 zákona o rodině, podle kterého může soud nařídit ústavní výchovu, jestliže je výchova dítěte vážně ohrožena nebo vážně narušena, a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě nebo jestliže z jiných závažných důvodů nemohou rodiče výchovu dítěte zabezpečit.

Obecné soudy nařídily ústavní výchovu nezletilé, aniž by se podle citovaného ustanovení vyčerpávajícím způsobem zabývaly podmínkami pro toto výjimečné výchovné opatření. Předběžné svěření do péče babičky a posléze i předběžná ústavní výchova měla být pouze dočasného charakteru. Následné řízení o ústavní výchově nemohlo být motivováno nutností omezit rodičovská práva za každou cenu, ale právě jen s ohledem na zjištění skutkového stavu, resp. na jeho vývoj. Stejně tak toto řízení nemělo představovat trest za jednání či opomenutí rodičů, neboť podstatou výchovných opatření je zajištění řádných podmínek pro péči a výchovu nezletilého do budoucna, především s ohledem na stávající podmínky a jejich prognózu. Odvolací soud nevyhodnotil konkrétní situaci správně a nepřihlédl k závěrům znalců, kteří doporučili svěření nezletilé do péče matky, s eventuelním dohledem. Dle názoru Ústavního soudu, pokud je prokázána existence rodinného vztahu, musí orgány veřejné moci jednat tak, aby se tento vztah mohl rozvíjet, a přijmout vhodná opatření za účelem sloučení rodiče s dítětem. Proto měl OSPOD vyvíjet takovou aktivitu, aby se mohl rozvíjet pozitivní citový vztah mezi stěžovatelkou a nezletilou.